

DDI: <http://www.icpsr.umich.edu/DDI/>
 ECASS: <http://www.iser.essex.ac.uk/ecass/>
 EDAN: http://www.gesis.org/en/cooperation/data_service/eastern_europe/
 ICPSR: <http://www.icpsr.umich.edu/>
 Madiera: <http://www.madiera.net/>
 MetaDater: <http://www.metadater.net/>
 Nessie: <http://nessie.essex.ac.uk/>
 NESSTAR: <http://www.nesstar.com/>
 Semináře ZA: <http://www.gesis.org/Veranstaltungen/>

¹ Členové CESSDA: ADP – Archiv Družboslovnih Podatkov (Slovinsko), ADPSS-SOCIODATA – Archivio Dati per le Scienze Sociali (Itálie), ARCES – Archivo de Estudios Sociales (Španělsko), BASS – Belgian Archives for the Social Sciences (Belgie), BDSP – Banque de Données Socio-Politiques (Francie), CEPS/INSTEAD – Centre for Population, Poverty and Public Policy Studies (Lucembursko), DDA – Danish Data Archive (Dánsko), ESSDA – Estonian Social science data Archives (Estonsko), FSD – Finnish Social science Data Archive (Finsko), ISSDA – Irish Social Science Data Archive (Irsko), NSD – Norwegian Social Science data services (Norsko), RODA – Romanian Social Data Archive (Rumunsko), SDA – Sociologický datový archiv (Česká republika), SDB – Social Data Bank (Řecko), SIDOS – Swiss Information and Data archive Service for the Social Sciences (Švýcarsko), SSD – Swedish Social science Data Service (Švédsko), Steinmetz Archive / NIWI (Nizozemí), TARKI – Social Research Informatics Centre (Maďarsko), UK Data Archive (Spojené království), WISDOM – Wiener Institut für Sozialwissenschaftliche Dokumentation und Methodik (Rakousko), ZA – Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung (Německo).

Jindřich Krejčí

Seminář „Prevence kriminality a dalších sociálně patologických jevů“

Velké Karlovice 14.–16. 5. 2003

Ve dnech 14.–16. 5. 2003 se již podruhé v hotelu Tatra ve Velkých Karlovcích u Vsetína uskutečnil pravidelný každoročně konaný seminář sekce sociální patologie Masarykovy české sociologické společnosti. Pro letošní setkání bylo zvoleno jako základní téma „Prevence kriminality a dalších sociálně patologických jevů“ a jako další témata „Gender studies a sociální patologie“ a „Varia“. Semináře se zúčastnilo téměř šedesát účastníků, především sociologů, ale také právníků a psychologů, a dále pracovníků z oblasti sociální praxe. Z hlediska institucionálního pak byly nejpomětněji zastoupeny Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) a pedagogická a vědecká pracoviště některých fakult českých a slovenských vysokých škol, nechyběli ani pracovníci městských úřadů, občanských sdružení a nadací, Policie ČR a státního zastupitelství. Tato rozmanitost účastníků semináře přispěla k pestrosti příspěvků a k šíři pohledů a přístupů v navazující diskusi.

Jednání semináře postupovalo po jednotlivých tematických blocích s diskusí po odeznění několika příspěvků. Konferenci zahájil PhDr. Kazimír Večeřka, CSc., předseda sekce sociální patologie MČSS, který poukázal na aktuálnost témat semináře a návazně se ujal i řízení jednání celého semináře.

První tematický blok, věnovaný otázce *Prevence*, otevřela PhDr. Ivana Dostálová (odbor prevence MV) referátem na téma Program prevence kriminality na místní úrovni, ve kterém rozebrala metodiku prevence vypracovanou MV pro větší města nad 10 000 obyvatel s vyšší kriminalitou. Mgr. Jakub Holas (IKSP) pak rozvedl poznatky, které vyplynuly z provedeného výzkumu pocitu bezpečí ve vybraných městech ČR. PhDr. Stanislav Jabůrek (Magistrát města Brna) rozebral chronologii vzniku koordinovaného centra prevence kriminality v Brně. První tematický blok uzavřel Mgr. Zdeněk Jančařík (Portál, Praha), který ukázal možnosti preventiv-

ního systému zaměřeného na využití volného času mládeže.

Další blok semináře k tématům *Kriminalita a právo*, *Kriminalita a psychologie* a *Kriminalita a policie* otevřel JUDr. Zdeněk Karabec (IKSP) příspěvkem zaměřeným k novým perspektivám pro trestní justici při zacházení s pachateli, kdy principy restoratorní justice vyjadřují snahu překlenout státní monopol trestání navozením stavu mezi pachatelem a obětí před spácháním trestného činu. Ing. Josef Drlík (Praha) ve svém vystoupení vyslovil úvahu, že komplexy méněcennosti jsou nezbytným předpokladem kriminality a dalších sociálně patologických jevů. Doc. Josef Zapletal (Policejní akademie ČR) na pozadí výzkumu názorů studentů PA ČR jako budoucích policistů na kriminalitu a jejich reakcí na ni ukázal přístupy veřejnosti a policie ke kriminalitě. JUDr. Kamil Klášterský (Policie ČR) ve svém příspěvku hledal příčiny nárůstu sebevražedných tendencí u příslušníků Policie ČR.

K bloku *Penologická problematika* vystoupila Mgr. Kateřina Nedbálková (FSS MU Brno) s analýzou subkultur v ženských věznicích studovaných kvalitativními metodami hloubkových rozhovorů. PhDr. Markéta Štěchová (IKSP) se zabývala problematikou mladistvých žen ve věznicích.

Ve druhém dni pokračoval seminář blokem věnovaným tématu *Gender*. JUDr. Karin Brzobohatá (PrF MU Brno) se zaměřila obecně na otázku právní úpravy diskriminace, kdy právo vystupuje jako nástroj měření. Příspěvek PhDr. Ing. Jana Neumanna (IKSP) byl poznámkou k feminismu a feministické kriminologii. PhDr. Marina Luptáková (IKSP) se věnovala pojetí osobnosti v antice, patristice, islámu a křesťanství. Doc. Jiří Buriánek (FF UK Praha) ve svém vystoupení ukázal, jak některé oblasti banální deviace souvisí s gender. Mgr. Lucie Jarkovská (IKSP) ukázala dynamiku časopiseckých diskursů rodiny v dlouhodobé perspektivě od roku 1900 do současné doby. Mgr. Kateřina Ivanová (LF UP Olomouc) rozebrala vliv gender na úmrtnost a charakterizovala faktory dožití se určitého

věku. JUDr. Simona Diblíková (IKSP) seznámila s výsledky finského reprezentativního výzkumu o roli dívky z hlediska gender problematiky, sociální identity a delikventního chování.

Další blok semináře věnovaný *Kriminalitě žen* otevřela PhDr. Gabriela Lubelcová (FF Uko Bratislava) příspěvkem věnovaným stavu kriminality žen na Slovensku. Ukázala trendy nárůstu této kriminality do úrovně 6-8 %. Mgr. Silvia Capíková (FF Uko Bratislava) porovnávala stav polské kriminality žen a seznámila s nejpodstatnějšími polskými kriminologickými studiemi věnovanými danému tématu. PhDr. Martina Urbanová (PrF MU Brno) seznámila s prvními výsledky reprezentativního výzkumu odsouzených žen v ČR. Na její vystoupení navázal doc. Miloš Večeřa (PrF MU Brno) a k uvedenému výzkumu charakterizoval závěry týkající se hodnotových orientací a postojů k právu u odsouzených žen v porovnání s ostatní populací. Doc. Pavel Hungr (PrF UP Olomouc) pak v rámci uvedeného výzkumu informoval o hloubkových rozhovorech na užším vzorku respondentek daného výzkumu provedených pro komparaci výsledků. PhDr. Martin Cejp (IKSP) prezentoval studii o působení žen v oblasti organizovaného zločinu.

V bloku věnovanému *Prostituci* se Bc. Petr Matoušek (Plzeň) z pohledu pracovníka nadace zabýval problémy terénní sociální práce v oblasti pouliční prostituce. PhDr. Hana Malinová (nadace Rozkoš bez rizika) seznámila se svými zkušenostmi získanými ze sociální práce mezi prostitutkami na Ukrajině.

V devátém bloku posledního dne jednání k tématu *Bezdomovectví* Ladislav Varga (občanské sdružení Naděje) charakterizoval subkulturu bezdomovců, jejich původ a jejich hodnotové orientace a životní styl, z čehož je dána i vyšší míra kriminality.

V závěru jednání semináře proběhla obšírlá závěrečná shrnující diskuse ke všem tématům semináře a uskutečnila se volba vedení sekce sociální patologie MČSS. Jednání semináře uzavřel opětovně zvolený předseda sekce sociální patologie PhDr. Kazimír

Večeřka (IKSP) shrnutím celého jednání semináře.

Celkově lze proběhlý odborný seminář hodnotit velmi příznivě, a to jak z hlediska aktuálnosti tématu konference, tak zejména z hlediska výměny informací, názorů a stanovisek účastníků semináře k problematice sociálně patologických jevů z hlediska teorie a výzkumu i sociální praxe, při zapojení i interdisciplinárního přístupu. Dvacet šest odezvěných příspěvků bude publikováno v samostatném sborníku.

Miloš Večeřa

Střední vrstvy v českých zemích od 18. století do současnosti

Praha, 11.–12. září 2002

Konference, která si dala za cíl seznat všechny zájemce z různých vědních oborů, kteří by mohli přispět k vymezení pojmu „střední vrstvy“, se konala v Praze 11.–12. 9. 2002 v prostorách Fakulty humanitních studií UK. Pozvání na toto setkání přijalo mnoho odborníků z řad historiků, sociologů, etnologů a dalších disciplín. Program byl sestaven tak, aby poskytl co nejširší úhel pohledu na přítomnost středních vrstev v českých zemích. Přednášející měli za úkol svými příspěvky přítomné seznámit s tím, jak se utvářely střední vrstvy v historii, jakou měly roli a postavení ve společnosti, a také jakým způsobem se s tímto pojmem pracuje dnes, především při realizaci terénních výzkumů a sběru dat.

Zahájení prvního dne konference se ujal Jana Macháčová ze Slezského ústavu Moravského zemského muzea a hned na úvod ve svém příspěvku „Pojem, význam a skladba středních vrstev a jejich výzkum v české historiografii“ poznamenala, že začátky systematického výzkumu středních vrstev spadají až do 19. století, přestože tato sociální skupina tvořila vždy velmi důležitou vrstvu společnosti. Byla jakýmsi spojovacím článkem mezi vedoucími a horními vrstvami a mezi dolní-

mi („výkonnými“) vrstvami a skupinami společnosti. Výsledkem nepříliš velkého zájmu historiografů o tuto problematiku je, že se kategorie „střední vrstva“ dodnes vymezuje. Středním vrstvám se připisuje střední úroveň sociální moci, prosazování svých politických zájmů, průměrné příjmy, majetek, vzdělání, bohatá spolková činnost, společenská vážnost na úrovni středních měst a vesnic apod. Často jsou ztotožňovány pouze s buržoazií, naopak v rámci lokálních společností zase jen se sedláky. V některých případech jsou popisovány jako vrstvy malovýrobů a řemeslníků, ale patří sem i svobodná povolání, úředníci, zaměstnanci ve službách atd. Význam středních vrstev je spatřován převážně v tom, že jejich příslušníci zastávali kvalifikované, řídicí funkce, a tak ovlivňovali funkčnost společnosti především v rámci kultivace lokálních společností. Střední vrstvy byly vždy nositeli toho, o co se opírá moderní společnost – tím je individualismus, který je jako jediný schopen překročit hranice mezi kulturami.

Profesní chování středních vrstev se vyznačovalo hlavně odborností a solidností. Řemeslníci a obchodníci si uvědomovali sílu konkurence, a tak pro ně každodenní a kvalifikovaná práce byla samozřejmostí – zdrojem finančních prostředků, upevňování sociální pozice a společenské vážnosti. Uspěch v konkurenčním prostředí, získat si klienty nebo udržet si své postavení v zaměstnání, to vše se týkalo i svobodných povolání a úředníků ve státních službách. V rámci malých měst však probíhala stratifikace společnosti podle odlišných kritérií než ve velkoměstech. Proto zde Miloslava Turková předložila otázku: „Tovární dělníci – střední vrstva malého města?“ Připomněla, že mezi základní kritéria postavení ve společnosti patří moc, majetek, zaměstnání a prestiž, přičemž příslušníci středních vrstev ve všech těchto kategoriích zaujímají střední pozici. Tovární dělníci pracující v kovoprůmyslu splňovali většinu kritérií pro zařazení do středních vrstev ve struktuře malého města: ve srovnání s ostatními obyvateli měli až nadprůměrné